

Сураи Тағобун

64-ум сураи Куръон буда, дар Мадина нозил шуда,
аз 18 оят иборат аст

Сураи мазкур чун дигар сураҳое, ки қаблан ба онҳо ошноӣ пайдо кардед, бо он оғоз мегардад, ки ҳама мавҷудоти олам аз Холиқи Худ ба покӣ ёд мекунанд. Сипас, ситоиши Офаридгор бо чанд сифатҳояш зикр мегардад. Баъдан сухан аз аҳли имону аҳли куфр, инсонҳои қарнҳои гузашта ва зинда гардонидан баъди миронидан меравад.

Аллоҳтаъоло мардумро танҳо ба ибодати Худ ва тоъати расули Худ Муҳаммади Мустафо (с) амр кардааст. Ва аз саркашӣ аз амрҳои Худ ва аз фармудаи Ҳабибаш (с) манъ сохтааст. Дар ояҳои баъди Аллоҳтаъоло бо додани нафақа амр карда, фазилати хайру саховатро баён кардааст.

Хулоса, “Тағобун” сураест, ки мисли сураҳои дар Макка нозилшуда ақидаи мусалмононро муолиҷа карда, солиму дуруст мегардонад.

Акнун чанд сухан доир ба сабаби нузули сураи мазкур: Муфасссирон чунин ривоят кардаанд, ки гурӯҳе аз мардони Маккаи мукаррама Ислом оварда ирода карданд, ки ба ҳузури Расули Худо (с) ба Мадинаи мунаввара ҳиҷрат кунанд. Аммо занҳояи кӯдакони онҳо онҳоро аз ин кори хайр манъ намуда гуфтанд: “Мо ба исломдории шумо сабр кардем, локин тоқату бардошти фиरोку дурии шуморо надорем”. Пас, онҳо аз райъи худ баргашта, аз савобу аҷри ҳиҷрат бебаҳра монданд. Ин буд якчанд сухани кӯтоҳ ва нопурра нисбати хулосаи сураи “Тағобун”. Иншоаллоҳ, зимни баррасии ояҳо ин сура фаҳмиши маънои васеътар мешавад.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Бисмиллаҳи-р-Раҳмани-р-Раҳим

*Оғоз мекунам ба номи Худованде ки беандоза меҳрубону
бениҳоят бораҳм аст.*

يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ

عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١﴾

**Юсаббиҳу лиллаҳи ма фи-с-самāвāti ва ма фи-л арзи
лаҳу-л-мулку ва лаҳу-л-ҳамду ва Ҳува ъалā кулли шай-ин
қадир. 1.**

*1. Он чӣ дар осмонҳо ва он чӣ дар Замин аст, Аллоҳро ба некӣ ёд
мекунад. Мар Ёрост подшоҳӣ ва Ёрост ситоиш ва Ё бар ҳама
чиз тавоност.*

Ҳама он чи дар Замин ва осмонҳост, Худованди яқоро ба
поки ёд мекунад ва шукри Ёро ба ҷо меоранд, зеро Ё таъоло
соҳиби Замину Осмонҳо ва он чи дар онҳо ва ончи байни онҳост.
Бе шубҳа, фақат Аллоҳтаъоло мустаҳиққи ҳамду сано ва шукр аст.

Чаро набошад? Охир Ётаъоло подшоҳу мураббии оламиён,
соҳиби неъматҳо ва атоқунандаи ризқи махлуқот аст. Худоест ба
ҳама кор қодиру тавоно, ягонаву беҳамто. Танҳо Ётаъоло хоҳад
касери фақир, касери хору залил, касери соҳиби мол ва касери
дорандаи ҷоҳу қалол мегардонад.

Чун ба шудани коре ирода кунад, ба он амр намояд, ки "Бош!"
Пас, он кор дар ҳол арзи ҳастӣ мекунад. Мо Холиқи худро ягонаю
тавоно бе мислу монанд, Раҳмону Раҳим ва ба ҷумлаи исмҳо ва
сифатҳояш ситоиш мекунем ва ҳеҷ чизеро аз Аллоҳтаъоло
болотар ба поки ёд ва ба таъриф зиёд намекунем!

هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْكُمْ كَافِرٌ وَمِنْكُمْ مُؤْمِنٌ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ

بَصِيرٌ ﴿٢﴾

**Ҳува-л-лази халақакум фа минкум кaфиду-в ва минкум
муъмин. Валлоҳу би ма таъмалуна басир. 2.**

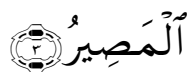
2. Ўст Зоте ки шуморо офарид. Пас, баъзе аз шумо кофир ва баъзе аз шумо муъминед. Ва Худованд ба он чӣ мекунад, бино аст.

Зимни ояти мазкур Худованд яке аз сифатҳои худро баён намуда фармудааст, $\bar{U}$ таъоло зотест, ки шуморо дар беҳтарин сурат офарид, пас бар ҳама воҷибаст, ки танҳо ба $\bar{U}$ таъоло имон биёранд, аммо баъзе аз инсонҳо ба $\bar{U}$ таъоло имон наоварда кофир гаштанд ва баъзе ҳастии $\bar{U}$ таъоло ва ягонагии $\bar{U}$ таъоло тасдиқ карда, имон оварданд.

Аллоҳтаъоло дар ҳар як банда фаросоту истеъдоди пазируфтани куфру имонро додааст. Дар замоне, ки арвоҳи инсонҳоро офарид, онҳо аз ду тарафи Одам (а) саф кашиданд, аз онҳо пурсида буд: **"Оё Ман Парвардигори шумоён нестам?"**. Рӯхҳои мо гуфтанд: "Бало!" Яъне, Ту Парвардигори мо ҳастӣ. Аз ин хотир, инсон бо ҳамон имони фитрӣ ба дунё меояд. Баъзеҳо ба ҳамон имони фитрии худ боқӣ монда, онро давом медиҳанд, вале баъзеҳо бо сабабҳои гуногун имони фитриро тарк намуда, кофир гаштаанд. Аз ин ду Аллоҳтаъоло боҳабар аст бо илми худ медонад, ки ҳар инсон бо иродаву хоҳиши худ кадом роҳро ихтиёр мекунад.

Дар натиҷа банда бо иродаи Аллоҳтаъоло мувофиқи амалҳои худ сазову ҷазо мегирад. Ба $\bar{U}$ таъоло ҳеч чизе аз амалҳои бандагон махфӣ ва пӯшида наменонад. Нишонаҳои қудрати Худ ва далоили ваҳдонияти Худро Аллоҳтаъоло дар ояти зер баён кардааст:

خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ وَصَوَّرَكُمْ فَأَحْسَنَ صُوَرَكُمْ وَإِلَيْهِ

Халақа-с-самāwāti ва-л-аръа би-л ҳаққи ва савваракум фа аҳсана сுவаракум ва илайҳи-л маъӣр. 3.

3. Аллоҳ осмонҳо ва Замиро бо тадбири дуруст офарид ва шуморо сурат баст, бас, суратҳои шуморо некӯ сохт ва бозгашти ҳама ба сӯйи Ўст.

Замину осмонҳо беҳуда офарида нашудаанд. Дар бо ин қадар тадбири дуруст офариниши мавҷудоти дунё ҳикмати Худованд зоҳир аст. Чун Аллоҳтаъоло инсонро дар хубтарин сурат офаридааст, дар ин ҳам ҳикмати Худованд бисёр аст.

Барои инсонии бохирад вақто таносубу ҳайати аъзои, худро мебинад ва мебинад, ки дар байни махлуқҳои Худованд аз ҳама беҳтарин ва зеботарин аст, як назар басанда аст. Фаразан, агар касе дигаргун ва зеботар намудани аъзои Худоофаридаро хоҳиш намояду дар ин хусус таҷрибаҳо гузаронад ба ҷуз оқибат дигар коре аз дасташ намеояд.

Зеро ин гуна сурати зебо дар ҳеҷ як махлуқи Офаридгор нест. Вақто, ки чунин аст пас бояд донист, ки оқибат бозгашт ба сӯи он Худоест, ки инсонро ба ин шаклу сурат офаридааст ва инсон бояд донанд, ки дар охир мавриди пурсиш қарор гирифта, аз рӯи амалҳои содиркардааш мағфират ё ҷазо мебинад.

يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَيَعْلَمُ مَا تُسْرُونَ وَمَا تُعْلِنُونَ وَاللَّهُ عَلِيمٌ

بِذَاتِ الصُّدُورِ

Яъламу ма фи-с-самāвāti ва-л-арзи ва яъламу ма тусирруна ва ма туълинун. Валлоҳу Ёалӣмун би зāti-с-судур. 4.

4. Он ҷӣ дар осмонҳост ва он ҷӣ дар Замин аст, медонад ва он ҷӣ пинҳон медоред ва он ҷиро ошкоро мекунед, медонад ва Худованд бо он ҷӣ дар синаҳост, доно аст.

Аллоҳтаъоло аз ҳама он ҷӣ дар осмонҳо ва Замин аст бохабар асту ҳамаро албатта, медонад. Зеро ӯ таъоло холиқи онҳост. Ҳамчунин ҳама он ҷиро, ки инсонҳо дар дилҳои худ махфӣ медоранд, ё ошкор менамоянд, медонад. Ҳама амалҳои инсонҳо хоҳ ошкор бошанд ё пинҳон назди Худованд ошкору равшан аст ва ҳеҷ чиз аз ӯ таъоло пинҳон наменонад.

Ҳама он ҷӣ дар оятҳои қабл зикр шуд, ҳамчун ваъид буд. Акнун Аллоҳтаъоло дар оёти баъдӣ аз пешиниён барои дарси имрӯзиён ёд карда гуфтааст, ки...

أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَبُؤُا الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَبْلُ فَذَاقُوا وَبَالَ أَمْرِهُمْ وَهُمْ عَذَابٌ

أَلِيمٌ

Алам яътикум набау-л лазина кафару мин қаблу фа зāқу вабāла амриҳим ва лаҳум ъазāбун алӣм. 5.

5. Оё хабари касоне ки пеш аз ин кофир шуданд, пас, сазои кори худро чашиданд шуморо наомадааст? Ва барои онҳо азоби дарднок аст.

Худованди таборак ва таъоло ба қурайшиҳо ҳамчу хушдор хитоб намуда гуфтааст, ки оё хабару ҳодисаҳое, ки болои кофирони пеш аз шумо гузашта мисли қавми Од ва Самуд омада буд, барои шумо дарси ибрат нест?

Оё нашунидед ва ё аз китобҳои оиди онҳо нахондаед, ки бо сабаби он қуфру туғён ва худношиносию худнотарсие, ки доштанд, мӯҷиби азобу машаққатҳои вазнин гардиданд? Илова ба азобе, ки дар ин дунё кашиданд, дар охират барои онҳо азоби шадидтару дардноктар интизори онҳост, чаро ибрат намегиред?

ذٰلِكَ بِاَنَّهُ كَانَتْ تَاتِيهِمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَقَالُوا ابْشِرُوْنَا فَاَكْفُرُوا

وَتَوَلَّوْا وَاسْتَغْنَىٰ ٱللَّهُ وَٱللَّهُ غَنِىٌّ حَمِيدٌ ﴿٦﴾

Зāлика би аннаҳу кāнат таътiҳим русулуҳум би-л-баййинāти фа қолӯ абашару-й яҳдунанā фа кафару ва таваллаб. Вастағналлоҳ. Валлоҳу Ғанийюн Ҳамид. 6.

6. Ин (азоб) ба сабаби он аст, ки расулҳояшон бо нишонаҳо (муъҷизаҳо)-и равшан пешӣ онҳо меомаданд, пас гуфтанд: «Оё одамиён моро роҳнамоӣ мекунанд?» Пас, кофир шуданд ва рӯй гардониданд. Ва Аллоҳ аз имон овардани онҳо бениёз аст ва Аллоҳ тавонову ҳамдгуфташуда аст.

Ба азобу уқубат гирифтор шудани пешиниён ба сабаби он буд, ки агар пайғамбарони замонашон барои исботи фиристодаи Худо буданашон ошкоро муъҷизаҳо нишон медоданд, ҳам вале онҳо аз рӯи гумроҳӣ ба садоқати он пайғамбарон бовар накарда, мегуфтанд, ки наҳод шахсе мисли мо моро ҳидояту роҳнамоӣ кунад? Вале сангу чӯберо, ки бечон буд ва аз онҳо на суде мерасиду на зиён, парастиш мекарданд. Хулоса, чун онҳо амри Аллоҳтаъолоро напазируфтанд ва расулонро қабул накарданд ва бо ин роҳ ба Худову Расули Худо дурӯғҳо бастанду кофир шуданд, ба азоби илоҳи гирифтор гаштанд.

Ҳол он ки ба Аллоҳтаъоло на аз ибодати банда нафъе мерасад ва на аз масъияти ӯ зиёне. Зеро Аллоҳтаъоло аз ҷамиъи олам бениёз аст. Ҳама ҳамду ситоиш мар Худойрост. Агар як гурӯҳи саркаш исён кунанд дигар ҷамиъи махлуқот Аллоҳро ҳамд

мегӯянду ва ўро бо сифатҳои ҳамида ва бе олоиш тасбеҳ мегӯянд. Валлоҳу аълам.

زَعَمَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ لَنْ يُبْعَثُوا قُلْ بَلَىٰ وَرَبِّي لَتُبْعَثُنَّ ثُمَّ لَتُنَبُّونَ بِمَا

عَمِلْتُمْ وَذَٰلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ﴿٧﴾

Заъама-л лазина кафарӯ ал ла-й юбъашӯ. Қул балā ва Раббӣ ла тубъашунна сӯмма ла тунаббаунна би маъамилтум. Ва зāлика ъалаллоҳи ясир. 7.

7. Касоне ки кофир буданд, пиндоштанд, ки ҳаргиз барангехта нахоҳанд шуд. Бигӯ: «Чаро барангехта намешавед? Қасам ба Парвардигори ман, ки албатта аз нав зинда гардонида мешавед, сипас, шуморо аз он ҷӣ мекардед, албатта, хабар дода мешавад ва ин кор ба Аллоҳ осон аст!».

Инсони бохирад дар зинда гардонидани баъд аз миронидан набояд шакку шубҳа дошта бошад. Яъне ояи мазкур бори дигар ҳушдор медиҳад, ки омадани он рӯз ҳатмист.

Вақто, ки кофирони Макка фикр карданд, ки ҳаргиз баъд аз мурдан дигарбора зинда гардонидан нест Аллоҳтаъоло ба Ҳабибаш (с) фармуд, ки ба онҳо бигӯ, ки қасам ба Парвардигори ман, ки фикри шумо хатост. Албатта, шуморо Офаридгор бори дигар аз сари нав зинда мегардонад ва ҳисобу китоб сурат мегирад. Дар он рӯз Худованд аз ҷамии гуноҳхое, ки дар зиндагӣ содир кардаед, хоҳ кабира бошад, хоҳ сағира, шуморо хабар дода, хотиррасон мекунад.

Пас, шумо мувофиқи амалҳоятон ҷазои сазовор мегиред. Ин зинда гардонидану аз амалҳоятон хабар додан барои Аллоҳтаъоло ҳеҷ мушкилие надошта, балки бисёр кори осон аст.

Аллоҳтаъоло дар оятҳои баъдӣ ба маҳкам доштани имону Қуръон амр кардааст.

فَآمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالنُّورِ الَّذِي أَنْزَلْنَا وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿٨﴾

Фа āминӯ биллаҳи ва расулиҳи ва-н-нури-л-лазӣ анзалнā. Валлоҳу би маътамалуна хабиr. 8.

8. Пас, ба Аллоҳ ва ба Расули Ӯ ва ба он нуре, ки фаристодаем, имон оред ва Аллоҳ аз он ҷӣ мекунад, хабардор аст.

Худованд дар ин оят фармудааст, ки ба ягонагии Худо ва ба ҳастии ӯ имон оред. Ҳамчунин ҳақ будани расули ӯ (с)-ро тасдиқ кунед! Ҳамчунин ба он нур-(Қуръон)-е, ки ба воситаи пайғамбари худ ҳазрати Муҳаммади Мустафо (с) ба шумо фиристода шудааст бовар кунед. Зеро Қуръон нурест, ки тирагиҳоро аз қалбҳои шумо дур намуда, беасос будани шакку шубҳаҳои шуморо собит месозад. Аз назари Худованд ҳеҷ чиз пинҳон наместонад. Ҳар он чӣ, ки аз имону ирфон ва аз душманию исён аз шумо сар мезанад, ҳамаи онро Аллоҳтаъоло медонаду хабардор аст.

يَوْمَ تَجْمَعُكُمْ لِيَوْمِ الْجَمْعِ ذَلِكَ يَوْمُ التَّغَابُنِ وَمَنْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَيَعْمَلْ

صَالِحًا يُكْفِّرْ عَنْهُ سَيِّئَاتِهِ وَيُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ

خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿٩﴾

Явма ячмаъукум ли явми-л-ҷамъи зāлика явму-т-тағобун. Ва ма-й юъмиъ биллāҳи ва яъмал солиҳа-й юкаффир ӯанҳу саййиāтиҳи ва юдхилҳу ҷаннāтии таҷри миъ таҳтиҳа-л-анҳāру ҳолидиъна фиҳā абадā. Зāлика-л-фавзу-л-ъаъим. 9.

9. Вақто ки дар рӯзи қиёмат шуморо ҷамъ кунад, он рӯз рӯзи бурду бохт аст. Ҳар кас, ки ба Аллоҳ имон орад ва кори шоистае бикунад, ҷурмҳои ӯро аз вай дур кунад ва ӯро ба бӯстонҳое, ки зери (қасрҳои) он ҷӯйҳо ҷорӣ мешаванд, дохил кунад, дар он бӯстонҳо ҳамеша ҷовидон бошанд. Ин аст комёбии бузург.

Аллоҳтаъоло зимни ояти мазкур фармудааст, ки рӯзе, ки ҷамъ карда шавад шуморо дар он рӯз бурду бахти ҳар инсон маълум мешавад. Яъне ҳар касе ба Аллоҳ имон орад ва кори шоистае бикунад ҷурм (гуноҳ)-ҳои ӯ дар он рӯз дур карда шавад ва ӯро ба бӯстонҳое, ки аз зери қасрҳо ва дарахтони онҳо наҳрҳои об ҷориаст дохил карда шавад ва онҳо дар он бӯстонҳо ҳамеша ва ҷовидон боқӣ бимонанд.

Рӯзе ки Аллоҳтаъоло мардумро ҷамъ мекунад, он рӯзро рӯзи Қиёмат гуфта мешавад. Қиёмат рӯзест бисёр пурдаҳшат ва ҳавлнок. Яъне дар он рӯз аз ибтидо то интиҳо тамоми халоиқ барои ҳисобу китоб ҳозир карда мешаванд. Дар он рӯз рӯзи бурду

бохти ҳар инсон яъне, куфри кофирон ва имони имондорон маълум мешавад.

Хулоса, кофирон дар он рӯз бо чашми худ хоҳанд дид, ки чигуна Ҷаннат аз онҳо рӯйгардон мешаваду Дӯзах ба истиқболашон меояд. Онҳо аниқ дарк мекунанд, ки неъмати бузургеро аз даст додаанд. Аммо гуноҳҳои аҳли имон бо меҳрубонии Худованд, афв шуда ҷовидона биҳишти анбарсириштро ноил мегарданд, ки ин саодату комёбии бузург аст.

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ خَالِدِينَ

فِيهَا وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿١٠﴾

Ва-л-лазӯна кафару ва каззабу би айятина улӯика асҳабу-н-нари ҳолидина фиҳа. Ва биъса-л-масир. 10.

10. Ва касоне, ки кофир шуданд ва оёти моро дурӯғ ҳисобиданд, он ҷамоғат аҳли Дӯзаханд, дар он ҷовидон бошанд ва ба Дӯзах бозгаштан чӣ ҷойи бад аст!

Шахсоне, ки ваҳдонияти Аллоҳтаъолоро бовар надоранд, дар зинда гардонидани баъд аз миронидан қудрати ӯ таъолоро нодида гирифтанд ва оёти Қуръонро дурӯғ ҳисобиданд, хулоса, шахсоне ки назди Аллоҳтаъоло кофир шудаанд, бозгашти онҳо ба сӯи Дӯзах аст ва ҷовидона дар он боқӣ мемонанд.

Дӯзах чӣ ҷойи бад аст ва чӣ бад аст бозгашти инсон ба Дӯзах! Дӯзах барои ҷамоъае, ки Худову Расул, қиёмату Қуръони азимушшаъро дурӯғ мешуморанд ҷазову сазову подоши арзанда аст. Наъзузу биллоҳ.

مَا أَصَابَ مِنْ مُّصِيبَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَمَنْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ يَهْدِ اللَّهُ قَلْبَهُ ۚ وَاللَّهُ

بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿١١﴾

Мā асӯба мим мусибатин иллā би изниллāх. Ва ма-й юъмим биллāхи яҳди қалбаҳ. Валлоҳу би кулли шай-ин Ёалим. 11.

11. Ҳеҷ мусибате намерасад, магар ба ҳукми Аллоҳ аст. Ва ҳар ки ба Аллоҳ имон орад, дили ӯро ҳидоят намояд. Ва Худованд ба ҳар чизе (ки бошад) доноост.

Ҳар мусибате, ки ба инсон мерсад, мисли фавти падар ё модар ё авлод, ё ҳалок шудани мол ва ғайра ба қазову тақдири Аллоҳтаъоло аст. Яъне ҳар касе ба Худо имон оварда, ҳама ҳодисаҳоро аз Худо донад, дили ӯ ба ҳидояти Аллоҳтаъоло мушарраф гардидаву дар имони худ собит мондааст. Дар натиҷа, сабру таҳаммули чунин шахс дар мусибатҳо зиёд гардида аз худ таслиму ризо нишон медиҳад. Зеро ин шахс ба хубӣ дарк кардааст, ки аз ҳукму қазои Аллоҳтаъоло ҷойи гурез нест ва хости Худо чуну чаро надорад. Хулоса, инсонҳо мусибатҳоро меҳоҳанд ё не, ризоанд ё не, таслим мешаванд, ё не, онҳо бо ҳукми Аллоҳ мерасанд. Ҳеҷ яке аз инҳо ба Аллоҳтаъоло махфӣ намонда. Аллоҳтаъоло ба аҳволи ҳамаи ашё олим аст, мувофиқи дастури фиристодаи Худ дар қиёмат аз инсонҳо талаб мекунад. Аллоҳ таъоло дар оятҳои зер фармудааст, ки:

وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ فَإِن تَوَلَّيْتُمْ فَإِنَّمَا عَلَىٰ رَسُولِنَا

الْبَلَّغُ الْمُبِينُ

**Ва атӣъуллоҳа ва атӣъу-р-расул. Фа ин таваллайтум
фа иннамā ғалā расулина-л балāгу-л-мубӣн. 12.**

**12. Ва итоъат кунед Худоро ва итоъат кунед пайгамбари Ӯро.
Пас, агар рӯгардон шавед, пас, ҷуз ин нест, ки бар Пайёмбари Мо
расонидани ошкоро асту бас.**

Итоъати Парвардигор аз рӯи Қуръон амал кардан аст ва итоъати Расули Ӯ (с) суннати ӯ (с)-ро ба ҷо оварданааст. Ҳар касе рӯй гардонда хилофи ин ду амал намояд, ӯ ба худ зиён карда аст. Албатта, итоъат аз Аллоҳтаъоло ва Расули Ӯ (с) дар риояи он ҷӣ, ки шаръи шариф фармудааст, ҳосил мешавад. Итоъати Расулulloҳ (с) мисли итоъат аз Худо воҷиб аст.

Ҳар касе аз иҷобати Расули Худо (с) рӯй гардонад, агарчи мардумро ба ҳидояту имон хонад ҳам, ӯ дар нафси худ зиёнкор аст. Вазифаи расулон ба таври ошкоро ба мардум амру наҳӣи Офаридгорро расонидан аст. Ҳар касе хилофи амри Аллоҳтаъоло амал намояд, подоши ӯ ҷазо хоҳад буд. Ҳар касе амал кунад барои ғоидаи ӯст, зеро аз тоъату ибодати бандагон ҳазинаи Худованд пур ва аз исён варзиданашон чизе аз он кам намегардад.

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١٣﴾

**Аллоҳу лā илāҳа иллā Ҳӯ. Ва ʔалаллоҳи фа-л
ятаваккали-л-муъминун. 13.**

*13. Худованд якто аст, ҳеч маъбуде барҳақ нест магар Ӯ ва бояд
муъминон ба Худо таваккул кунанд.*

Ягона маъбуди барҳақ Аллоҳтаъоло аст. Ба ҷуз Ӯ дигар ҳеч маъбуди бар ҳаққе нест. Халқкунандаву ризқдиҳанда мавтдиҳанда ҳам Ӯ таъолост. Низоми Замину осмонҳо дар тасарруфу қудрати Ӯст. Акнун сифати инсонии муъмин инаст, ки ин ҳақиқатро медонад ва дар умури зиндагии хеш ба Худои якто таваккал мекунад ва аз бисёр хурофоту амалҳои ношоиста дар офият ва осудагӣ умр ба сар мебарад.

Вале таассуф! Бисёр ашхос он қадар машғули кори дунё, побанди дарёфти ризқ, вобаста ба вазифаҳои дунё мегарданд, ки таваккал ба Худо намудан он тараф истад, ҳатто Худоро ба ёд намеоранд. Ояти зер барои чунин шахсон ҳушдор аст:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنِّ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ وَأَوْلَدِكُمْ عَدُوًّا
لَكُمْ فَأَحْذَرُوهُمْ وَإِنْ تَعَفَّوْا وَتَصَفَحُوا وَتَغْفِرُوا فَإِنَّ اللَّهَ

غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٤﴾

**Йā айюҳа-л-лазӣна āманӯ инна мин азвāҷикум ва
авлāдикум ʔадувва-л-лакум фаҳзарӯҳум.Ва иӢ таъфу ва
тасфаҳӯ ва тағфиру фа инналлоҳа Гафӯру-р-Раҳӯм. 14.**

*14. Эй ононе ки имон овардаед, албатта, баъзе занҳои шумо ва
авлоди шумо барои шумо душмананд. Пас, аз онҳо ҳазар кунед ва
агар афв кунед ва даргузаред ва бубахшед, пас, албатта, Аллоҳ
омӯрзандаву меҳрубон аст.*

Дар ин оя Аллоҳтаъоло ба сӯи муъминон муроҷиат карда аст, ки баъзеи шуморо занҳо ва фарзандонатон аз як ҷиҳат душмананд. Вале агар шумо аз гуноҳи онҳо гузареду онҳоро бубахшед, Худованд гуноҳҳои шуморо авф мекунад. Зеро Худованд бисёр бахшандаву меҳрубон аст.

Муфасссирини гиромӣ чунин овардаанд, ки баъзе аз мусалмонони Маккаи муаззама пеши худ мақсад гузоштанд, ки ба пеши Расули Худо (с) ба Мадинаи мунаввара ҳиҷрат намуда, имон овардани худро ба Худо ва Расули Ӯ (с) изҳору дар амал тасдиқ месозанд.

Аммо занҳо ва фарзандони онҳо инро нахоста гуфтанд, ки ба Ислом овардани шумо сабр варзидем, вале тоқати аз шумо ҷудоиро надорем.

Хулоса, нагузоштанд, ки онҳо ҳиҷрат кунанд. Чун фурсат муносиб афтоду ба назди Расулуллоҳ (с) рафтанд, диданд, ки онҳое, ки пеш ҳиҷрат карда буданд, аллакай олиму фақеҳ гаштаанд. Аз ин кор онҳо пушаймон шуда, аз занону фарзандони худ ранҷида, тасмим гирифтанд, онҳоро ҷазо бидиҳанд. Дар ин асно ояи мазкур нозил гардида, онҳоро аз райъи интиқомгирӣ базгардонд.

Алҳамдулиллоҳ ҳастанд занон ва фарзандоне, ки дини шавҳарон ва падарони худро муҳофизат карда дар кори шаръӣ ба онҳо кӯмак менамоянд. Худованд сафи чунин занон ва чунин фарзандонро зиёд гардонида, ба онҳо тавфиқ арзонӣ бифармояд! Ояи зер ин мазмунро боз қувват мебахшад.

إِنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ وَاللَّهُ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿١٥﴾

Иннамā амвāлукум ва авлāдукум фитнаҳ. Валлоҳу ъиндаҳӯ аҷрун ъаъим. 15.

15. Ҷуз ин нест, ки амволи шумо ва авлоди шумо озмоиш аст ва савоби бузург назди Худо аст.

Ояи мазкур мефармояд, ки молу сарвату фарзандон аз тарафи Худованд барои шумо як санҷиш аст. Ба ғайри ин чизи дигаре нест. Бо ато кардани ин неъматҳо Аллоҳтаъоло озомиш мекунад, ки оё онҳо шукр меварзанд, ё ки исёну гуноҳ мекунанд. Мебинад, ки кадом кас ин молу сарвати фаношавандаро азиз шуморида, неъматҳои охиратро фаромӯш месозад.

Хулоса, моли дунё муваққатӣ буда, аммо аҷру савоби Худованд аз азоби охират наҷотдиҳанда аст. Пас, ояи мазкур хабар медиҳад, ки ба дунё ва дороии худ фирефта нашавед ва аз дарёфти аҷру савоб ва ризои Худованди бузург ғафлат наварзед, чунон фарзандонро тарбия кунед, ки дар дунё ва охират боиси обрӯи шумо шаванд.

فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ وَأَسْمِعُوا وَأَطِيعُوا وَأَنْفِقُوا خَيْرًا لِّأَنْفُسِكُمْ

وَمَنْ يُوقِ شَحْنَفْسِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَالِحُونَ ﴿١٦﴾

Фа-т-тақуллоҳа мастататум васмаъу ва атӣъу ва ағфиқу хайра-л ли ағфусикум. Ва ма-й йӯқа шуҳҳа нафсиҳи фа улّاика ҳуму-л-муфлиҳун. 16.

16. Пас, аз Худо ҳар қадар, ки битавагонед, битарсед ва сухан шунавед ва итоъат кунед ва барои нафсҳои худ хайр (мол)-ро нафақа диҳед ва ҳар ки нафси худро аз бухлу ҳирс нигоҳ дошт, пас, он ҷамоъат комёбанд.

Аллоҳтаъоло дар ин оят фармудааст, ки эй мардум аз Худо битарсед. Тарсидани шумо дар сурате зоҳир мегардад, ки он чӣ ба воситаи Пайғамбар (с) ба шумо гуфта мешавад онро шунавед ва итоат кунед. Албатта, тақво интиҳо надорад, вале Худованд фармудааст, ки ба қадри қувват ва тоқат дар тоъату ибодат ҷаҳду талош кунед. Аммо аз тоқат берун бар нафси худ тақаллуф насозед! Вале аз он чизе Аллоҳтаъоло манъ кардааст, бояд ҳазар қард ва дури ҷуст.

Сухани Расули Худо (с) аст: **“Ба он чи шуморо амр кардам, то ҷое иститоъат доред, онро ба ҷо биёред ва аз он чи шуморо наҳӣ (манъ) намудам, аз он бипарҳезед!”**

Дар давоми ояти мазкур омадааст, ки бояд инсон аз молу сарвати худ бахилӣ накарда, дар роҳи ризогии Худо барои наҷоти нафси худ харҷ кунад. Ин гуна амалҳо ҳам хайр асту ҳам савоб. Хайр бояд бо нияти дарёфти савоб ва соҳиб шудан ба тӯшаи охират дода шавад. Агар Худованд хайри ўро қабул созад, аз аҷру савобаш баҳравару комёб мегардад.

Хайркунанда бо амалҳои ношоиста савоб ва подоши амали хайри худро бекор накунад. Худситой накунад, ё ки ман барои ятимон, ҳоҷатмаондон ё фалон чиз хайру садақа кардам нагӯяд. Бо риёкорӣ, бо мақсади шӯҳрат ёфтан хайр накунад. Хуллас, садақае, ки бе риё, бе мақсади дарёфти шӯҳрату ном дода мешавад ва ҳамчунин то охири умур саломат мемонад, иншоаллоҳ, соҳибаш, ба матлаби худ расидааст. Аммо касе, ки аз рӯи бухл ва мумсикию муҳаббат ба мол, барои фардои худ аз он мол чизе харҷ намекунад, пас бидонад, ки он мол моли ў набуда моли аз меросбарони ўст. Сарвате, ки аз он дар охират

манфиъате бурда нашавад, аҳли хирадро лозим нест. Роҳи сарфи молро ояти зер эзоҳ медиҳад:..

إِنْ تَقْرَضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا يُّضْعِفْهُ لَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ شَكُورٌ

حَلِيمٌ

Ин туқризуллоҳа қарзан ҳасана-й юзбъифҳу лакум ва яғфир лакум. Валлоҳу Шақурун Ҳалим. 17.

17. Агар қарз диҳед Худоро қарзи некӯ, онро барои шумо дучанд диҳад ва шуморо биёмӯрзад. Ва Худованд қадришиносу ҳалим аст.

عَلِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

Ўлиму-л-гайби ва-ш-шаҳадати-л-Ъазизу-л-Ҳаким.18.

18. Худованд донандаи ниҳону ошкор аст, голибу боҳикмат аст.

Аллоҳтаъоло зимни мазмуни ин оятҳо ба фақирону муҳтоҷон ёрдами моддӣ расонидан ва дар роҳи хайр садақа доданро ("**Агар ба Аллоҳтаъоло қарзи ҳасана бидиҳед**") номидааст. Ин услуби суханронӣ аз лутфу меҳрубонӣ ва таваҷҷуҳи Аллоҳтаъоло ба мардуми камбизоату муҳтоҷ дарак дода марҳамате барои онҳост. Вагарна Худо аз ҷамии дунё ва он чи дар он ҳаст, бе ҳоҷату бениёзаст ва ҳама олам ба Ў таъоло муҳтоҷ аст. Дар баробари ин, Аллоҳтаъоло ба шахсоне ки ба мардум қарзи ҳасана медиҳанд, ё ба он ҳиссагузорӣ мекунанд, ё дигаронро барои иҷрои ин амали хайр тарғиб менамояд, дар ивази ҳар амали ҳасанайи (хубӣ) иҷрокардаашон аз ҳафт ё даҳ ҳасана то ҳафсад ҳасана соҳиб шуданро ваъдаю тарғиб намудааст. Аз ҳама муҳимаш он ки мукофоти олий, яъне ваъдаи мағфирати гуноҳон дода шудааст. Зеро Ў таъоло бисёр шакур (қадрдон) аст. Яъне андак хубӣ ҳам бошад, онро қабул карда аҷру баракати бениҳоят бузург ато мефармояд. Ў таъоло низ "Ҳалим" аст. Ҳалимии Ў таъоло то он дараҷаест, ки ҳама амалҳои пинҳону ошкори бандаҳо барояш маълум бошад ҳам, чун гуноҳе аз банда сар занад, ба зудӣ ўро азоб накунад. Ҳатто Аллоҳтаъоло ба фариштагон мефармояд, ки дар навиштани гуноҳи банда шитоб накунанд. Шояд ки ин банда ба худ ояду тавба кунад ва Ў бо карами бепоёни худ бандаро биёмӯрзад.

Худованд донандаи ниҳону ошкоро ва бар ҳама чиз ғолиб ва соҳиби нусрату пирӯзи ва дар иҷрои корҳои худ бо ҳикмат аст.

Поёни сураи «**Тағобун**» ва лиллоҳил ҳамд.

65-ум сураи Қуръон буда, дар Мадина нозил шуда,
аз 12 оят иборат аст.

Оид ба сабаби нузули сураи мазкур ривоятҳои гуногун аст. Имом Бухорӣ чунин ривоят мекунад, ки Абдуллоҳ ибни Умар (раз) занашро дар ҳолати ҳайз талоқ дод. Ин ҳодисаро ҳазрати Умар (раз) пеши ҳазрати Муҳаммад (с) зикр кард. Он ҳазрат (с) дар ғазаб шуда гуфт: **"Абдуллоҳ ояд ва аз қавлаш рӯҷӯ кунад ва занашро то тоҳир (пок) шуданаш назди худ нигоҳ дорад. Бори дигар чун ҳайз бинад ва пок шавад агар талоқ лозим бошад, ҷимоъ накарда талоқи ӯро диҳад. Ин иддаест, ки риояи онро Худованди мутаъол амр кардааст!"**

Ривояти дигар аз Анас Ибни Молик (раз), чунин аст ки ҳазрати Расулulloҳ (с) ҳамсараш Ҳафсаро талоқ дод ва ӯ ба хонаи падараш рафт, он гоҳ Худованди мутаъол ин сураро нозил кард. Яъне ба Расули Худо (с) ваҳйи илоҳӣ ба ин мазмун расида, ки **Ҳафса аз ҷумлаи занҳои ту буда ва дар ҷаннат низ ҳамсари шумост.**

Чунин ривоят ҳам расида, ки Расулulloҳ (с) рӯҷӯ карданд, зеро Ҳафса як зани шабзиндадору бисёр вақт рӯзадор буд.

Ривоят аст, ки чун ояти **"Вал муталлақоту ятараббасна бианфусихинна салосата қуруъ"** (занҳои талоқшудаи ҳайзбинандаро идда 3-ҳайзи комил аст) нозил шуд, гурӯҳе аз саҳобагон аз Расули Худо (с) пурсиданд: "Ё Расулаллоҳ (с), иддаи заноне, ки ҳайз намебинанд, чанд аст?" Пас, ояте нозил шуд, ки иддаи заноне, ки аз ҷиҳати калонсолӣ ё хурдсолӣ ҳайз намебинанд, се моҳ аст. Валлоҳу аълам.

Тавре хонандагони гиромӣ огоҳӣ пайдо кардед, мавзӯи сураи мазкур як масъалаи ниҳоят муҳим ва нозуки оиладорӣ- "талоқ"-ро дар бар гирифтааст. Инчунин дар мавриди риёи "идда"-и занон, ки ҷои афтодан ё наафтодани талоқ ба он вобастагӣ дорад, баҳс меравад. Аллоҳтаъоло аз ҳадду ҳудуди он маълумот дода, риояи онро барои мусалмонон амр намудааст.